

Høyre, Venstre og Pensjonistpartiets forslag til budsjett 2020, handlings- og økonomiplan 2020-22

- **Krafttak for barn og unge**
- **Omstilling og valgfrihet**
- **Sosial profil og løft for de svakeste**

Høyre, Venstre og Pensjonistpartiet legger frem et budsjettforslag der omstilling og valgfrihet er et hovedgrep for å sikre gode tilbud til de svakeste og tilbud med en sosial profil.

Alle 1-åringer sikres barnehageplass, det blir gratis kjernetid i SFO for lavinntektsfamilier, og det skal satses mer på bo- og aktivitetstilbud for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

1. Fornye og forbedre	3
1.1 Nye utfordringer krever nye løsninger	3
1.2 En sunn kommuneøkonomi	3
2. Drift	4
2.1 Helse og velferd	4
2.2 Skole og oppvekst	6
2.3 Kultur, idrett og friluftsliv	9
2.4 Miljø, næringsliv og byutvikling	12
2.5 Andre satsinger	15
3. Eiendomsskatt	16
4. Endringer i utgifter og inntekter, driftsbudsjettet	17
4.1 Økte utgifter	17
4.2 Lavere utgifter	18
5. Investeringer	21
5.1 Økte investeringer	21
5.2 Reduserte investeringer/ økte inntekter	22
6. Budsjettvedtak	22
7. Verbalforslag	23

1. Fornye og forbedre

Høyre, Venstre og Pensjonistpartiet vil føre en politikk som fornyer, forandrer og forbedrer byen:

- Kommunens tjeneste- og velferdstilbud skal holde høy kvalitet
- Mangfold og valgfrihet, så alle kan skape det beste for seg og sine
- Næringslivet skal få gode forutsetninger for vekst og nyskaping
- En by som går i front for miljøvennlige løsninger
- Et godt og variert kulturliv

1.1 Nye utfordringer krever nye løsninger

Trondheimsregionen opplever sterk vekst, og er nest raskest voksende storbyområde i landet. Frem mot 2030 vil antallet 1–5 åringer øke med 30 % sammenlignet med barnetallet 20 år tidligere. Det vil kreve rundt 40 nye barnehager. Full barnehagedekning er oppnådd i Trondheim gjennom samarbeid med private, og slik må det også være i framtida. Mangfoldet av barnehager gir også et variert tilbud.

I flere deler av byen er manglende skolekapasitet blitt et hinder for boligutbyggingen. Hvis skolekapasiteten skal holde tritt, og midlertidige løsninger erstattes, må det bygges anslagsvis 10–12 nye barneskoler og ungdomsskoler i Trondheim frem mot 2030. Kommunen må se på nye modeller for investering og drift, og samarbeide tettere med entreprenørene for å bygge ut raskere og rimeligere.

I 2030 vil det være nesten dobbelt så mange eldre over 80 år i Trondheim som det er i dag. Vi lever lengre og er friskere lengre. Flere eldre stiller krav både til kommunens pleie- og omsorgstjenester, og til muligheter for livsutfoldelse. De som har behov for pleie og omsorg, har et mer komplekst sykdomsbilde enn tidligere. Det stiller høyere krav til dekning og tilstedeværelse av kvalifisert personell. Kommunen må i samarbeid med ansatte og brukere se på hvordan kommunens tjenester kan organiseres bedre.

Private, ideelle og frivillige må i langt større grad få bidra til å utvikle Trondheim. Sosiale entreprenører kan løse oppgaver som faller utenfor kommunens direkte ansvar, men som likevel har stor innvirkning på kommunens økonomi og tjenester, og bidra til innovasjon i offentlig tjenesteyting. Det vil gi mer valgfrihet for den enkelte, bidra til bedre tjenester, og avlaste et presset investeringsbudsjett i kommunen. Sosiale entreprenører kan også bidra til innovasjon i offentlig tjenesteyting. Det må bli enklere for sosiale entreprenører å forholde seg til Trondheim kommune.

1.2 En sunn kommuneøkonomi

Økningen i eiendomsskatten må stanses. Den kommunale gjelden må holdes under kontroll, så ikke inntekter som skulle ha gått til velferdstjenester går til å betale renter og avdrag. Handlingsreglene, som legger begrensninger på gjeldsgrad og stiller krav om avsetninger, må overholdes.

Mange kommuner har gode erfaringer med å ta i bruk ulike arbeidsverktøy for å skape en kultur for kontinuerlig forbedring. Gjennom tett samarbeid med de ansatte vil dette

kunne frigjøre både tid og penger til bedre tjenester til innbyggerne og en enklere hverdag for de ansatte.

Høyt sykefravær er en av Trondheim kommunes største utfordringer. Fraværet har ligget på et høyt nivå i flere år. Verdien av den tapte arbeidsinnsatsen er på rundt 650 millioner kroner i året. I tillegg kommer store direkte kostnader til vikarer, overtid, opplæring, oppfølging, administrative tiltak, etc. Korttidsfraværet koster kommunen omkring 100 millioner kroner i året, forutsatt at det leies inn vikarer for halvparten av fraværet. Både kort- og langtidsfravær sliter på organisasjonen og svekker tjenestene. Det må arbeides systematisk med arbeidsmiljø, ledelse og organisasjon.

2. Drift

2.1 Helse og velferd

Flere eldre med pleie- og omsorgsbehov stiller nye krav til helse- og velferdssektoren. Det vil være nødvendig å legge mer vekt på hjemmebaserte tjenester. Innsatsen de kommende årene vil være avgjørende for hvordan Trondheim kommune kan møte en situasjon med flere pleietrengende eldre med mer komplekse medisinske tilstander og behov. Både kapasitet og kompetanse må styrkes. Satsing på velferdsteknologi skal bidra til bedre tjenester og en lettere hverdag for de ansatte.

Eldreplanen må følges opp. Fremtidens eldreomsorg må baseres på en lavere vekst i antall sykehjemsplasser. Det må legges til rette for valgfrihet ved at det åpnes for et større mangfold av tilbud. Kommunen bør inngå samarbeid med og kjøpe tjenester av innovative sosiale entreprenører, frivillige og private aktører.

Oppfølging av eldreplanen - økt grunnbemanning: 20 mill. kr

Grunnbemanning i eldreomsorgen i Trondheim er lav sammenlignet med andre kommuner. Grunnbemanningen må trappes opp i tråd med den vedtatte eldreplanen. Målet er å øke grunnbemanningen med 300 årsverk i fireårsperioden.

Hjemmebasert omsorg: 2 mill. kr

Omleggingen med mer vekt på hjemmebasert omsorg må styrkes, og partiene styrker området med 2 millioner kr. Posten brukes til å styrke kompetansen, arbeidet med oppfølging av medisinerer, etc.

Sykehjemslegevakt/styrke legedekning ved sykehjem: 2 mill. kr

Beboere på sykehjemmene har et mer sammensatt sykdomsbilde enn før. I snitt har de 5–6 diagnoser som krever oppfølging og behandling. Sykehjemslegene har mange pasienter og lite tid. Forskning viser at over halvparten av beboerne på sykehjem har smerter som hverken er diagnostisert eller behandlet. De siste årene er det avdekket alvorlig svikt, blant annet knyttet til feil- og overmedisinering. Fra forskningen vet vi at det er en entydig sammenheng mellom tiden legen har til rådighet for hver enkelt beboer, og kvaliteten på den medisinske behandlingen. Det settes av 2 millioner kr til bedre legedekning og en egen legevaktordning for sykehjemmene.

Vistamar opprettholdes: 5 mill. kr

Behandlingstilbudet ved Vistamar er etterspurt og gir mange bedre muligheter til å klare seg med mindre hjelp i hverdagen. Opphold i varmere klima gir også en tilleggseffekt på livskvalitet og smerte for enkelte pasientgrupper. Tilbudet ved Vistamar videreføres.

BOA: 10 mill. kr

Tilbudet har vært økonomisk presset i flere år. De siste ti årene har bevilgningene til bo- og aktivitetstilbud i Trondheim kommune vært videreført på samme nivå, til tross for at det er stadig flere brukere som trenger bistand. En rekke enkeltsaker, bekymringsmeldinger og påpekninger av lovbrudd, viser at kommunen svikter de svakeste. Det er ikke akseptabelt at enkeltpersoner ikke får den hjelpen og de tilbudene man har rett til. Tilbudet styrkes med 10 millioner kroner.

Lavterskeltilbud i rusomsorgen: 2 mill. kr

Lavterskeltilbudene er viktig for å forebygge overdosedødsfall, og helse- og overdoseteamet må sikres gode rammer. Lavterskeltilbudene styrkes med 2 millioner kroner. Det vises ellers til regjeringens opptrappingsplan for rusomsorgen.

Fastlegene kompetanseløft: 8 mill. kr

Fastlegene er en del av helsevesenets grunnmur. De fleste innbyggerne bruker fastlegene. Det er også god samfunnsøkonomi å behandle pasienter ved legekontorer i stedet for ved sykehus. Fastlegeopprøret i Trondheim viser at legene har lite tid til hver pasient på grunn av lange pasientlister, stor arbeidsbelastning og for liten mulighet til å sette inn vikarer ved kompetanseheving eller sykdom. Vi setter av 8 millioner kroner til å bedre forholdene ved legekantorene slik at pasienter får raskere behandling og legene mer tid til den enkelte pasient. Hvordan disse midlene brukes kan drøftes med organisasjonene, men anskaffelse av videoutstyr slik at enkelte konsultasjoner kan skje ved hjelp av slikt utstyr, tilskudd til kurs og vikarer ved fravær, er eksempler på slike tiltak.

Aktivitetstilbud for eldre i heldøgns omsorg: 2 mill. kr

Aktivitetstilbudene har vært underfinansiert og må styrkes. Gode aktivitetstilbud gir bedre trivsel og helse.

Fritt brukervalg

De som mottar tjenester i hjemmet må selv få innflytelse over hvem som utfører dem. Det innføres fritt brukervalg innenfor hjemmetjenesten. Rådmannen bes om å fremme en sak hvor det redegjøres hvordan fritt brukervalg kan organiseres i Trondheim kommune. Saken legges frem til behandling i første halvdel av 2020.

Private bofellesskap

Kommunen må legge til rette for større innslag av private bokollektiv for mennesker med utviklingshemming og private omsorgsboliger for eldre. Kommunen må legge til rette for samarbeid med private, blant annet med tanke på å identifisere egnede tomter.

Trygghetsavdelinger for eldre

Samarbeidspartiene mener trygghetsavdelinger for eldre i Trondheim skal reetableres, i tråd med regjeringens kvalitetsreform for eldre, "Leve hele livet".

Forslag til endringer	2020	2021
-----------------------	------	------

Oppfølging av eldreplanen	20,0	40,0
Hjemmebasert omsorg	2,0	2,0
Sykehjemslegevakt	2,0	2,0
Vistamar	5,0	9,0
BOA	10,0	10,0
Lavterskeltilbud rusomsorgen	2,0	2,0
Fastleger, kompetanseløft	8,0	6,0
Aktivitetstilbud, heldøgns omsorg	2,0	2,0
Sum	51,0	73,0

2.2 Skole og oppvekst

Trondheimsskolen skal skape muligheter for alle. Byens befolkning er mangfoldig, og de sosiale og økonomiske forholdene i hjemmene er ulike. Skolen er ikke bare viktig for den enkelte elevs læring, men også for samhold og tilhørighet, og forberedelse til arbeidslivet.

Samarbeidspartiene vil være pådrivere for at samarbeidet med NTNU og Trondheims rolle som teknologihovedstad skal merkes på skolene som et fortrinn ved Trondheim, og et bidrag til at flere vil etablere seg med familie i byen. Trondheimsskolen skal dra veksler på arbeidslivets praktiske innsikt. Byen bygger også på århundrelange tradisjoner som et sentrum for opplysning og åndsliv. Sammen med en rik tilgang på kulturelle og estetiske inntrykk skal trondheimsskolen kunne bidra til elevenes dannelse, i vid forstand.

Trondheimsskolen bidrar i størst grad til elevenes læring sent i grunnskoleløpet. Altfor mange elever blir gående for lenge uten å få hjelp og til å oppleve mestring. Svake ferdigheter i lesing, skriving og regning er en viktig grunn til at for mange elever blir hengende etter og slutter uten å fullføre videregående skole. Tidlig innsats må starte i barnehagen. Kommunale tjenester som følger opp elevers helsemessige og psykososiale vansker må samarbeide tettere.

Trondheim opplever alvorlige tilfeller av mobbing og trakassering på skolen, på skoleveien, eller som kan knyttes til skolen. Lærerne og rektorene skal ikke stå i dette alene. For å forebygge behøves det tverrfaglig innsats overfor sårbare familier og elever som har det vanskelig hjemme. Hjemmet må involveres i skolen. Flere yrkesgrupper i skolen må arbeide med det psykososiale miljøet. At stadig flere utsettes for digital mobbing og trakassering må tas på alvor.

Barnehageplass 1-åring: 12 mill. kr

I dag er det mange som ønsker det som ikke får barnehageplass når de fyller ett år. Er barnet født etter 30. november har ikke barnet krav på barnehageplass før 1. august året etter. Det å gå i barnehage styrker barns utvikling og gjør det mulig for begge foreldrene å komme i jobb. Samarbeidspartiene setter av 12 millioner kroner til at barn født i desember skal få barnehageplass.

Skolehelsetjeneste, digital helsesøster: 2 mill. kr

Ungdata-undersøkelsen viser at stadig flere ungdommer, særlig jenter, har symptomer på angst og depresjon. På de videregående skolene i Trondheim gjelder det nesten hver tredje jente. En lett tilgjengelig og godt utbygd skolehelsetjeneste skal være til stede for elevene, uten behov for henvisninger. En ordning med digital helsesøster bør vurderes. Dette kan bidra til å tilgjengeliggjøre og alminneliggjøre skolehelsetjenesten for flere.

Skolemiljøagenter: 1 mill. kr

Alle elever har rett til trygghet i skolehverdagen. Trondheim kommune har ansvar for at elevene opplever en skole uten mobbing. Samarbeidspartiene vil sette i gang et forsøk med skolemiljøagenter som følger opp elever med store utfordringer. Forsøket gjennomføres i ungdomsskolen. Å sikre andre yrkesgrupper inn i skolen gir mangfold og bidrar til at læreren får mer tid til å fokusere på å være lærer. Skolemiljøagenter vil også få en viktig rolle for å sikre trivsel, gode læringsmiljø og fravær av mobbing.

Flere lærerspesialister: 0,5 mill. kr

Lærere må få tilbud om faglig påfyll gjennom etter- og videreutdanning, og gode lønns- og arbeidsbetingelser. Trondheim kommune bør iverksette tiltak som gjør det attraktivt for lærerne å være i klasserommet. Vi vil ha en plan for opptrapping slik at alle barneskoler i Trondheim kommune får en lærerspesialist i løpet av økonomiplanperioden.

Sommeråpne barnehager: 5,5 mill. kr

Samarbeidspartiene avviser rådmannens forslag om å stenge barnehagene en uke ekstra om sommeren. Mange innbyggere har store begrensninger på når de kan ha fri, og blir derfor urimelig rammet hvis barnehagene blir stengt i tre uker.

Private barnehager Klæbu: 1,1 mill. kr

Det er urimelig at to private barnehager i Klæbu skal få lavere tilskudd enn sammenlignbare barnehager i nye Trondheim kommune i to år etter sammenslåingen.

Sommerskole: 2,3 mill. kr

Erfaringer fra Science camp under Starmus-festivalen viser at dette er et etterspurt tiltak. Frivillig sommerskole er et populært tiltak i flere andre byer. Elever i Trondheim bør få tilsvarende tilbud. Sommerskole er mulig å realisere som et samarbeid mellom kommunen, skoler og utdanningsinstitusjoner og frivillige.

Styrket bemanning i barnevernet: 3 mill. kr

Det er behov for flere ansatte i barnevernet for at det skal bli færre saker pr ansatt, og dermed minske arbeidsbelastningen for de ansatte.

Gratis kjernetid SFO for lavinntektsfamilier: 9,2 mill. kr

Alle barn bør få mulighet til å delta på SFO uavhengig av foreldrenes inntekt. Samarbeidspartiene vil derfor at SFO skal være gratis for barn fra lavinntektsfamilier.

Digitale kjøreregler ved alle skoler

Skoler som i samråd med elever og foreldre har innført tydelige digitale kjøreregler har gode erfaringer, blant annet med bedre læringsmiljø med mindre

konsentrasjonsvansker. Alle skolene i Trondheim bør følge etter og innføre kjøreregler for bruk av mobiltelefoner i skoletiden og i klasserommet. Når mobiltelefonen er egnet til bruk i undervisningen må være opp til læreren å avgjøre.

Økt tid for kontaktlærere

Kontaktlærerne er viktig for et godt skole-hjem-samarbeid. Det er nødvendig å styrke dette arbeidet. Samarbeidspartiene ber rådmannen komme tilbake med en plan for hvordan dette kan trappes opp fra og med 2021.

Tilbud om T-matte

Et av hovedmålene i realfagsstrategien er at flere barn og unge skal prestere på høyt og avansert nivå i matematikk og naturfag. Trondheim kommune bør som en del av realfagsatsingen tilby T-matte for 10.-klassinger på alle skoler. Hvordan dette kan gjennomføres må drøftes med Trøndelag fylkeskommune.

Etter- og videreutdanning av lærere

Det er staten som i dag har ansvaret for etterutdanning av lærere. Basisfagene er prioritert frem til 2024. Utdanningsorganisasjonene rapporterer at ordningen fungerer bra for de som får tilbud. Det er viktig at innsatsen ikke trappes ned etter 2024, men at andre fag da blir prioritert.

Tiltak for å styrke leseferdigheter

Tidlig innsats for å gi elever med lav leseferdighet et godt tilbud for å ta igjen det tapte er noe av det viktigste skolen kan gjøre for elevene. Det er viktig for Trondheimsskolen å være i front på pedagogiske tiltak for å bringe elever opp på riktig funksjonsnivå.

SFO deltidsplasser

Samarbeidspartiene mener andre løsninger for deltidsplasser enn det som er i dag må vurderes. At man bare kan ha barna i SFO mandag-onsdag i ferier er ikke greit. Tidligere kunne man ha barna i SFO alle dager i ferier selv om barna hadde deltidsplass. Rådmannen må vurdere løsninger som gir mulighet for å delta hver dag, men med redusert oppholdstid f.eks. fra 09.00-15.00.

Rammeplan SFO

Samarbeidspartiene mener det må videreutvikles en kvalitativ rammeplan som sikrer god kompetanse og godt tilbud for barna som benytter seg av SFO, og ber rådmannen følge opp dette.

Mannlige helsesykepleiere

Samarbeidspartiene mener det må rekrutteres flere mannlige helsesykepleiere i skolen, og ber rådmannen se på virkemidler for å rekruttere flere.

<i>Forslag til endringer</i>	2020	2021
Styrking barnevernet	3,0	6,0
Skolehelsetjenesten	2,0	2,0
Skolemiljøagenter	1,0	2,0
Lærerspesialister	0,5	1,0

Ungt Entreprenørskap	1,0	1,0
Ekstra mattetimer	2,8	6,2
Sommerskole/ vitenskapsfestival	2,3	2,3
Sommeråpne barnehager	0	5,5
Barnehageplass til 1-åringene	12,0	24,0
Gratis kjernetid SFO for lavinntektsfamilier	9,2	9,2
Private barnehager i Klæbu	1,1	1,1
Sum	34,9	60,3

2.3 Kultur, idrett og friluftsliv

Et mangfoldig og rikt kulturliv er uvurderlige kvaliteter. Frivillighet, sosiale entreprenører og et sterkt sivilsamfunn er en bærebjelke i samfunnet.

Den kommunale kulturskolen: 2 mill. kr

Trondheim kommunale kulturskole har lange ventelister. Den kommunale kulturskolen må styrkes, samtidig som det samarbeides med ideelle og private kulturskoletilbud.

Redusert husleie til kulturskolene: 1 mill. kr

Det er lange ventelister til den kommunale kulturskolen. Samtidig er det flere ideelle/kommersielle musikk-, dans- og kunsttilbud i privat regi som kan øke kapasiteten. Derfor må leieprisen for lokaler til ideelle og private kulturskoler reduseres.

Frivilligsentralene: 1 mill. kr

Frivilligsentralene gjør et viktig arbeid for å aktivisere og føre ulike grupper sammen, og bidrar til mange velferdstiltak i lokalmiljøet. Samarbeidspartiene ønsker å mobilisere de positive kreftene som ligger i frivilligheten og styrker derfor frivilligsentralenes budsjett.

Trondheim byarena: 0,1 mill. kr

Sør-Trøndelag Ishockeykrets har startet en prosess for å utrede bygging og drift av en ishall. Lignende prosjekter er på trappene i flere norske byer. Ishockeysporten er i en rivende utvikling, også publikumsmessig, og er den største hallidretten målt i besøkstall. Pengene skal gå til ishockeykretsens arbeid med arbeidsskisse for Trondheim byarena.

Lokaler til kunst- og kulturaktører: 0,2 mill. kr

Per i dag kan kun visuelle kunstnere som er en del av en større sammenslutning som kan søke om tilskudd til atelier/lokale på det private markedet. Det er mangel på atelier/lokaler for kulturaktører i Trondheim, og kommunen har ikke tilstrekkelig med lokaler å leie ut. Tilgang til gode lokaler er en forutsetning for at kunstnere, musikere og flere velger å bosette seg i Trondheim. Rådmannen er allerede i gang med en gjennomgang av eksisterende tilskuddsordninger på kunst-/kulturfeltet. Flere kulturaktører, både visuelle kunstnere og andre, bør kunne søke om tilskudd til lokaler

på det private markedet. Støtteordningen bør doubles fra dagens ordning, og åpnes for flere søkere.

LianTunet: 0,2 mill. kr

Mens reiselivet og matnæringene vokser, Trondheimsrestauranter får Michelinstjerner og regionen er innstilt som Europeisk "mathovedstad" i 2022, sliter de videregående skolene med rekruttering til matfag. LianTunet vil bidra til større interesse og bedre rekruttering til matfag. Siden oppstarten i 2013 har mer enn 7500 barn snakket om og tilberedt sunn hverdagsmat under kyndig veiledning på LianTunet. Kommunen bør i dialog med LianTunet se på muligheten for en utvidelse til andre kommunale enheter samt etablering av en mer permanent ordning. Vi bør også være åpne for andre aktører som kan bidra til å utvikle matkultur blant barn og unge.

Bibliotekene: 0,2 mill. kr

Trondheim kommune ligger under flere av de andre storbyene i bruk av ressurser til bibliotek. Tilskuddene til bibliotekene må ikke kuttes, slik rådmannen foreslår i sitt budsjettforslag.

Nytt felles designmuseum: 0,3 mill. kr

Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum og Trondheim Kunstmuseum har fantastiske samlinger på et internasjonalt nivå, men lokalene tilfredsstillers ikke dagens krav. Museene bør samles i et felles kunst- og designmuseum, eventuelt samlokalisert på nytt sted. Slik kan vi møte fremtidens behov og gi langt bedre muligheter både til ivaretagelse og fremvisning av samlingene. Et forprosjekt er beregnet å koste 4 millioner kroner totalt.

Seminarplassen: 0,2 mill. kr

Bygningsmassen etter Klæbu seminar er et unikt kulturminne som det eneste gjenværende helhetlige anlegget av seminarene som ble reist for å utdanne lærere i Norge. Deler av anlegget er i privat eie mens deler eies av kommunen. Bystyret ber rådmannen lage en mulighetsstudie for den kommunale bygningsmassen med vekt på at anlegget også skal brukes av innbyggerne i Klæbu. Bystyret ber rådmannen vurdere om det skal settes i gang tiltak for å frede anlegget.

Brannsikring Kunstforeningen: 1 mill. kr

Bispegata 9a mangler forskriftsmessig brannsikring. Siden eiendommen har en heftelse om at kommunen kan overta den vederlagsfritt fra Kunstforeningen, har ikke Kunstforeningen mulighet til å ta opp lån på eiendommen. Det er forventet at det kommer pålegg om brannsikring etter nylig tilsyn. Brannsikring koster anslagsvis 3 millioner kroner. Dersom kommunen bidrar med 1 million kroner, er det mulig å finansiere resten gjennom ulike tilskudd.

Språk- og kulturfestivalen: 0,1 mill. kr

På bare to år har Språk- og kulturfestivalen etablert seg som en bærekraftig festival med 50 deltagende nasjoner og mange besøkende. Det har en egenverdi at festivalen arrangeres av det flerkulturelle miljøet i Trondheim. Festivalen må sikres en mer forutsigbar økonomi.

Terrengsykkelpark Nilsbyen: 1,25 mill. kr (investering)

Idrettsklubber og frivillige har arbeidet for terrengsykkelpark i Nilsbyen. Planarbeid og prosjektering er ferdig, og prosjektet er klart til igangsettelse våren 2020.

Ishall Dalgård: 4 mill. kr

Isidrettene har over flere år hatt en utilfredsstillende anleggssituasjon. Realiseringen av en ishall på Tiller vil kunne forsinkes dersom det kommer et biogassanlegg ved Tiller-tomta. Det bør derfor settes fart i arbeidet med ishall på Dalgård.

Regnbueparken: 2 mill. kr (investering)

Rådmannen har i tidligere budsjett planlagt etablering av ny skatepark i 2022, men velger ikke å prioritere dette i inneværende periode. Etablering av nye skatepark må startes opp.

Flytting av Onsøyhagen: 0,1 mill. kr

Onsøyhagen var Trondheim kommunes sist bebodde husmannsplass. Husmannsvesenet er en viktig del av vår sosialhistorie som må formidles til etterslekten. Bygningene er donert til Byneset historielag, men husmannsplassen må flyttes. Et tilskudd på 100 000 kroner til historielaget vil være en delvis dekning av kostnadene knyttet til flytting.

Kulturhus Nyhavna

Samarbeidspartiene ønsker utredet et nytt konsert- og kulturhus på Nyhavna. Huset skal huse både profesjonelle og amatører, og legge til rette for samarbeid mellom disse. Bygget skal sette en standard for høy arkitektonisk kvalitet for utbyggingen på Nyhavna. Målet må være at bygget er klart til 1000-årsjubileet i 2030.

Bryggene i Kjøpmannsgata

Vitalisering og langsiktig sikring av bryggene i Kjøpmannsgata krever ny og permanent bruk av eiendommene som kan gi stabile leieinntekter. Rådmannen har tidligere utredet mulig kommunal bruk av bryggene, og peker på at det er en god idé å flytte kommunale arbeidsplasser til bryggene for å bidra til opprusting og bruk. Det forutsettes at dette følges opp videre når kommunen skal leie lokaler til kommunale aktiviteter. Det er av avgjørende betydning at restaureringen av bryggene fullføres.

Granåsen

En ny hoppbakke i Granåsen er en betingelse for hopptilbudet ved Heimdal videregående skole. Det er derfor naturlig at Trøndelag fylkeskommune bidrar med delfinansiering av anlegget. Bystyret ber rådmannen gå i dialog med Trøndelag fylkeskommune om dette.

Fotballhall Granåsen

Samarbeidspartiene understreker at det i tråd med bystyrets vedtak skal fremmes en sak om fotballhall i Granåsen, som del av VM-anlegget, i økonomiplanperioden.

Økt bruk av vannveiene til transport

Samarbeidspartiene forutsetter at det i tråd med formannskapetets vedtak fremmes en sak om mulig rutegående transport langs sjøen og i kanalen og elva.

E-sport

Det må legges til rette for å få på plass et regionalt e-sportanlegg, og i tillegg tilrettelegges for e-sport ved fritidsklubbene. Samarbeidspartiene mener rådmannen må følge opp dette.

<i>Forslag til endringer</i>	2020	2021
Den kommunale kulturskolen	2,0	2,0
Redusert husleie private kulturskoler	1,0	1,0
Frivilligsentralene	1,5	2,0
Trondheim byarena	0,1	0,2
Lokaler for kunstnere og kulturaktører	0,2	0,2
LianTunet	0,2	0,2
Bibliotekene	0	0,2
Sammenslåing av kunstmuseene, forprosjekt	0,3	0,3
Utredning Klæbu seminar	0,2	0,2
Onsøyhagen	0,1	0
Brannsikring Kunstforeningen	1,0	0
Frie kulturmidler	0,2	0,2
Ishall Dalgård	4,0	0
Flerbruksanlegg Tiller	1,9	0
Utstyrspott korps	0,1	0,1
Kjøp av halltimer private anlegg	2,0	2,0
Språk- og kulturfestivalen	0,1	0,1
Sum	14,9	8,9

2.4 Miljø, næringsliv og byutvikling

Kunnskapsmiljøene i Trondheim gir gode forutsetninger for å skape nye arbeidsplasser gjennom gründerskap og innovasjon i eksisterende bedrifter. Kommunen skal bidra til gode rammevilkår og tilrettelegging slik at det investeres og skapes arbeidsplasser i Trondheim. Strategisk næringsplan må legges til grunn for beslutninger som angår næringslivet. Næringslivet skal høres i alle relevante saker. Gjennom gode samarbeidsordninger kan vi få bedre løsninger og unngå unødvendige konflikter. Næringslivet skal ellers oppleve rask og nøyaktig saksbehandling, og at god infrastruktur prioriteres.

Det er svært uheldig at manglende skolekapasitet i mange kretser gir en skjev byutvikling og skaper uforutsigbarhet i utbyggingsprosjekter. Det er derfor viktig at

kommunen sørger for god fremdrift på de planlagte skoleinvesteringene og fremskynder prosjekter der det er mulig.

Utvikling av moderne, klima- og miljøvennlige bydeler er en viktig sak i årene fremover. Kommunens fortettingspolitikk må dreies fra byens småhusbebyggelse og over til de sentrale områdene, ikke minst de sentrumsnære havneområdene, Nyhavna, Vestre kanalhavn og deler av Brattøra. Det må tilrettelegges næringsarealer slik at virksomheter som flytter ut, har alternativ lokalisering, og det kan settes fart i omformingene av Trondheim sjøfront. Dette kan bli Trondheims fjordby, og et forbilde for andre byer, hva gjelder byutvikling og teknologianvendelse.

Midtbypakke: 3 mill. kr

Midtbyen må bli mer attraktiv for byens befolkning og tilreisende. Det nye Torvet gir store muligheter. Målet må være å øke attraktiviteten til Midtbyen gjennom opplevelser knyttet til kultur, mat, handel og underholdning som skaper økt byliv. Det bør vurderes rutegående transport på vannveiene i tillegg til båten som går til Munkholmen: Kanalen, elva opp til Gamle bybro og Ladehalvøya, som gir både turister og fastboende nye opplevelser, og øker tilgangen til byens attraksjoner fra vannveiene. Midtbypakken disponeres i samarbeid med Midtbyen Management til tiltak som gir økt byliv og trivsel i Midtbyen.

Fjordbyplan: 1 mill. kr

Omformingene av havneområdene gjør det mulig å bygge fjordbyen Trondheim. Vi har muligheten til å utvikle en miljø- og klimavennlig bydel, blant annet gjennom transport- og energiløsninger. Utviklingen av en moderne og urban bydel må ivareta kultur og historie knyttet til fjorden og maritim virksomhet. En fjordbyplan som omfatter området fra Ilsvika til Ladehammeren skal ivareta og sikre den urbane byens kontakt med og bruk av fjorden, og ivaretaelse av kulturminner samt kultur- og naturverdier.

Klimaplanen: 1,2 mill. kr

Kommunens klimaarbeid skal fortsette med full styrke. Bystyret har vedtatt en viktig plan for hvordan Trondheim skal bli en grønnere by.

Innovative anskaffelser: 5 mill. kr

Gjennom langsiktige avtaler med private partnere kan Trondheim kommune redusere energibruken betydelig. Dette gjelder f.eks. gatelys, kjøling og oppvarming i offentlige bygg. Det må settes i gang pilotprosjekter hvor innsparingen gjennom redusert energibruk blir en del av regnestykket. Dette kan for eksempel gjøres ved at innspart beløp deles med en privat samarbeidspartner der den private samarbeidspartneren gjør investeringene i ny teknologi. Det legges til grunn at investeringene også skal gi en klimagevinst (eks. lavere strømforbruk, klimavennlig kjølemedium, etc.). Det settes av penger til å komme i gang med dette arbeidet, blant annet ved å finne samarbeidsformer og anbudsmodeller som er i tråd med anskaffelsesreglementet.

Veivedlikehold og trygg skolevei: 3 mill. kr

Etterslepet på vedlikehold av kommunale veier er på ca 1700 millioner. Dårlig veistandard betyr utrygge skoleveier, dårlig fremkommelighet og dårlig samfunnsøkonomi. Det er langt dyrere å ta igjen et etterslep på vedlikeholdet enn å vedlikeholde veiene slik at standarden er jevnt høy. Samarbeidspartiene foreslår derfor

at kommunen prøver ut en OPS-modell i Heimdalsområdet for oppgradering og vedlikehold av alle veiene i området. Hvis prøveprosjektet er vellykket, kan løsningen utvides til å gjelde hele Trondheim.

Samarbeidspartiene ønsker å ta et løft ved å ta lærdom av Nye Veier som har dokumentert en innsparing på ca 17 % på sine prosjekter. I tillegg har man til dels bygd nye veier med høyere standard. Mer bruk av totalentrepriser, samt entreprenører med totalansvar for drift og vedlikehold i 20 år, er en del av måten Nye Veier sørger for effektiv prosjektgjennomføring. Selskapet legger vekt på livsløpskostnader. Det betyr at man gjerne investerer mer i byggefasen for å redusere kostnadene i drifts- og vedlikeholdsfasen.

Brøyting i boliggate

Samarbeidspartiene kan ikke akseptere redusert vedlikehold i boliggatene og avviser rådmannens forslag om fremtidige kutt. Bilister, syklistene og fotgjengere skal ikke betale regningen for Metrobussen gjennom dårligere vintervedlikehold. Dårlig brøyting betyr dårlig fremkommelighet, flere ulykker og sosial isolasjon for folk som har vanskelig for å bevege seg utenfor egen bolig når veiene er dårlig brøytet.

Skattefritak for busskort

Det må tilrettelegges slik at flere velger å reise kollektivt. Trondheim kommune må ta initiativ for å bli en pilotkommune for en ordning med skattefritak når arbeidsgiver betaler periodekort på bussen.

Vann og avløp

Kommunen har et stort etterslep i vedlikehold og utbygging av infrastrukturen for vann og avløp og i arbeidet for å forberede kommunen på konsekvensene av klimaendringene. For å dempe avgiftsøkningene må dette arbeidet gjøres kostnadseffektivt. Samarbeidspartiene mener at OPS-løsninger skal prøves ut for å redusere kostnadene og avgiftene.

Leüthenhaven

Leüthenhaven har i mange tiår vært en steinørken. Forslag om å bruke tomte til nytt rådhus eller nye kinolokaler har vært forkastet. Det er på tide å få en endelig avklaring av hva tomte skal brukes til både for å forskjønne området og for å frigjøre kommunale midler. Samarbeidspartiene mener rådmannen må komme tilbake med en utredning om dette.

EPC (Energy performance contracting)

Enova anbefaler at kommunene tar i bruk avtaler som skal redusere energiforbruket gjennom å gi oppdraget til selskap som er eksperter på dette. Det kalles EPC-energy performance contracting. Enova har beregnet at Trondheim kommune kan spare 24,2 GWh, som kan gi en årlig innsparing på 17 millioner kroner. Samarbeidspartiene ønsker en snarlig utredning om denne modellen.

Salting av veier

Bystyret ber rådmannen se på muligheten for å erstatte bruk av veisalt med mer miljøvennlige alternativer.

Ladestasjoner og sykkelhotell

Det må legges til rette for flere ladestasjoner for elbiler og for sykkelhoteller med lademuligheter.

<i>Forslag til endringer</i>	2020	2021
Midtbypakke	3,0	3,0
Fjordbyen	1,0	1,0
Vedlikehold vei	3,0	3,8
Klimaplanen	1,2	1,2
Innovative anskaffelser	5,0	5,0
Sum	13,2	14,0

2.5 Andre satsinger

Mange av utfordringene vi står overfor lar seg ikke løse av kommunen eller innenfor kommunale virksomheter. Kommunen må oppmuntre til nye og utradisjonelle løsninger og bidra som en aktiv partner i samarbeid med frivillige, ideelle og ulike private organisasjoner. En rekke viktige tiltak, som avlaster kommunen og skaper tilbud kommunen ikke kan skaffe, faller mellom flere stoler når det gjelder finansiering.

Kommunen må være en pådriver for å finne nye finansieringsmodeller for utfordringer som ligger innenfor både kommunalt og statlig ansvar, som innen eldreomsorg, rusomsorg eller barne- og familietjenesten, gjennom samarbeid med NAV, kriminalomsorgen, frivillige og ideelle organisasjoner. Trondheim kommune må bli en foregangskommune innen løsning av sammensatte oppgaver.

Sosiale entreprenører: 1 mill. kr

Sosiale entreprenører i skjæringspunktet mellom offentlig sektor, ideelle organisasjoner og næringsliv kan bidra til gode løsninger som gir både økonomisk og sosial virkning. Sosiale entreprenører kan bidra til å løse oppgaver som faller utenfor kommunens direkte ansvar, men som likevel har stor innvirkning på kommunens økonomi og tjenester. Eksempler på slike aktører er Noen AS, Stiftelsen FIRE - Ett skritt videre, Hogst AS og Ungt Entreprenørskap. Trondheim kommune bør søke samarbeid med sosiale entreprenører for å finne nye løsninger på ulike velferdsoppgaver.

Sykefravær: 5 mill. kr

Sykefraværet er urovekkende høyt, og økende, i deler av kommunens virksomhet. Tiltak som er satt inn ser ikke ut til å gi ønsket effekt. Produksjonstapet er på over 650 millioner kroner på årsbasis. I tillegg kommer store direkte kostnader til vikarer, overtid, opplæring, oppfølging, administrative tiltak, etc. Korttidsfraværet koster kommunen omkring 100 millioner kroner årlig, forutsatt at det leies inn vikarer for halvparten av fraværet. Ved langtidsfravær refunderes anslagsvis 70 % av lønnskostnadene. På grunn av at det ikke alltid settes inn vikarer ved langtidsfravær, vil ikke kommunen lide et målbart økonomisk tap ved langtidsfravær. Det er imidlertid klart at også langtidsfraværet er belastende for organisasjonene og har følgekostnader som er alvorlige. Et lavere sykefravær, både korttids og langtids, vil dermed være gunstig både med hensyn til kommunens driftsbudsjett, og kvalitet og kontinuitet på

tjenestene. Det settes av ekstra budsjettmidler til oppfølging av enheter med særlig høyt sykefravær.

Digital boligforvaltning

De som trenger en kommunal bolig skal få en god bolig raskt. I dag står folk i kø mens kommunen har tomme, innflytningsklare boliger. Ny teknologi vil kunne redusere unødvendig byråkrati og gi flere bolig raskere. Økt digitalisering gir mer effektiv boligforvaltning og redusert tomgangstid.

Leie for eie-prosjekt i kommunale boliger

Samarbeidspartiene mener det må satses mer for å videreutvikle leie for eie-ordningen i kommunale boliger, og at ordningen må utvides.

Hogst AS

En andel av Trondheim kommunes skogskjøtsel skal tildeles Hogst AS gjennom reserverte kontrakter.

Ung i jobb

Trondheim kommune bør tilby flere sommerjobbplasser for ungdom i Trondheim, og ber rådmannen følge opp dette.

Veteranhus

Over 6000 trøndere har deltatt i internasjonale fredsskapende operasjoner, og nesten en tredjedel av disse bor i Trondheim. En del av disse sliter med store ettervirkninger etter sin tjeneste. Andre har store ressurser og kunnskaper som blir dårlig utnyttet. Veteranorganisasjonene har tatt initiativ til å få etablert et felles veteranhus hvor veteraner kan møtes, hjelpe hverandre få tilgang til offentlige tjenester og kanskje bo i kortere kritiske perioder.

<i>Forslag til endringer</i>	2020	2021
Sosiale entreprenører	1,0	1,5
Sykefravær	5,0	5,0
Sum	6,0	6,5

3. Eiendomsskatt

Forslag om økt takstgrunnlag og senket bunnfradrag betyr at enda flere må betale eiendomsskatt. Rådmannens budsjettforslag innebærer at eiendomsskatten øker med 30 millioner kroner. Trondheim har høyest eiendomsskatt pr innbygger av de store byene. Samarbeidspartiene vil stanse veksten i eiendomsskatt, og legger til grunn at den ikke økes fra 2019-nivå.

4. Endringer i utgifter og inntekter, driftsbudsjettet

4.1 Økte utgifter

<i>Forslag til endringer</i>	2020	2021
Oppfølging av eldreplanen	20,0	40,0
Hjemmebasert omsorg	2,0	2,0
Sykehjemslegevakt	2,0	2,0
Vistamar	5,0	9,0
BOA	10,0	10,0
Lavterskeltilbud rusomsorgen	2,0	2,0
Fastleger, kompetanseløft	8,0	6,0
Aktivitetstilbud, heldøgns omsorg	2,0	2,0
Styrking barnevernet	3,0	6,0
Skolehelsetjenesten	2,0	2,0
Skolemiljøagenter	1,0	2,0
Lærerspesialister	0,5	1,0
Ungt Entreprenørskap	1,0	1,0
Ekstra mattetimer	2,8	6,2
Sommerskole/ vitenskapsfestival	2,3	2,3
Sommeråpne barnehager	0	5,5
Barnehageplass til 1-åringene	12,0	24,0
Gratis kjernetid SFO for lavinntektsfamilier	9,2	9,2
Private barnehager i Klæbu	1,1	1,1
Den kommunale kulturskolen	2,0	2,0
Redusert husleie private kulturskoler	1,0	1,0
Frivilligsentralene	1,5	2,0
Trondheim byarena	0,1	0,1
Lokaler for kunstnere og kulturaktører	0,2	0,2
LianTunet	0,2	0,2
Bibliotekene	0	0,2
Sammenslåing av kunstmuseene, forprosjekt	0,3	0,3
Utredning Klæbu seminar	0,2	0,2

Onsøyhagen	0,1	0
Brannsikring Kunstforeningen	1,0	0
Frie kulturmidler	0,2	0,2
Ishall Dalgård	4,0	0
Flerbruksanlegg Tiller	1,9	0
Utstyrspott korps	0,1	0,1
Kjøp av halltimer private anlegg	2,0	2,0
Språk- og kulturfestivalen	0,1	0,1
Midtbypakke	3,0	3,0
Fjordbyen	1,0	1,0
Vedlikehold vei	3,0	3,8
Klimaplanen	1,2	1,2
Innovative anskaffelser	5,0	5,0
Sosiale entreprenører	1,0	1,5
Sykefravær	5,0	5,0
Ikke økt eiendomsskatt	30,0	60,0
Sum	150	223

4.2 Lavere utgifter

Konkurransetsetting

Erfaringer fra andre kommuner viser at det ligger et betydelig potensial for innsparing i konkurranseutsetting. Bedre tjenester til lavere pris gjennom økt bruk av anbud/konkurranse om oppdrag betinger at kommunen har god kompetanse til å administrere slike innkjøp.

Lavere sykefravær

Kommunen har ikke lyktes i arbeidet med å få ned sykefraværet. Resultatet er et vedvarende høyt sykefravær. Store variasjoner fra enhet til enhet viser at sykefravær ikke nødvendigvis er en direkte følge av bemanning eller ressursinnsats. HMS-undersøkelsen viser også at en stor del av sykefraværet skyldes emosjonelle og relasjonelle forhold på arbeidsplassen mellom arbeidstakere, ledere og tjenestemottakere. Dette er forhold det er mulig å gjøre noe med. Ekstra innsats og målrettede tiltak skal gi lavere sykefravær.

Naturlig avgang

Dette innebærer at det holdes tilbake stillingsressurser slik at ikke alle som slutter erstattes av nye ansettelser. Samlet turnover er på omkring 1150 i året. Forslaget innebærer at under 20 stillinger ikke erstattes.

Digitalisering og effektivisering av boligforvaltningen

De som trenger en kommunal bolig skal få en god bolig raskt. I dag står folk i kø mens kommunen har tomme, innflytningsklare boliger. Ny teknologi vil kunne redusere unødvendig byråkrati og gi flere bolig raskere. Trondheim kommune skal søke om å bli deltaker i det statlige pilotprosjektet for digitalisering av boligforvaltningen. Salg av kommunale boliger vil redusere kostnadene til boligforvaltningen. Kostnadene til eiendomsforvaltning utgjør 8,9 % av de samlede kostnadene til drift. Dette vil etter fullført nedsalg gi en årlig innsparing på 0,5 millioner kroner.

Lavere driftsutgifter kommunale boliger

Et ekstra salg av 200 mindre kommunale boliger antas å redusere driftskostnader og vedlikeholdskostnader tilsvarende. Samlede kostnader til drift, vedlikehold og energi er ca 900 kr pr. kvadratmeter pr. år. Det betyr at de årlige kostnadene kan kuttes med minst 5 millioner kroner forutsatt at de solgte boligene har en gjennomsnittlig størrelse på 30 m². I 2020 beregnes halvårsvirkning til 2,5 mill kr. Salgsinntekten beregnes til ca 300 millioner kroner. Det legges til grunn et ekstra salg av 100 boliger i 2020 og tilsvarende i 2021.

Omtaksering av eiendommer

Samarbeidspartiene ønsker å stoppe veksten i eiendomsskatten i 2020 og etterhvert trappe den ned. Dermed er det ikke behov for en omtaksering. Vi kutter utgifter til omtaksering på 10 millioner i 2020 og 40 millioner i 2021.

Økt utbytte fra kommunale selskaper

Leüthenhaven AS: Selskapet har en fri egenkapital på ca 7,5 mill kr og et overskudd i 2018 på knapt 2,5 mill kr. Det er ikke behov for å øke egenkapitalen, og hele overskuddet kan tas ut som utbytte. Det betyr et utbytte på 1 million kroner mer enn rådmannens forslag.

TRV Gruppen AS: Har gitt 4 millioner kroner i årlig utbytte de siste årene. Rådmannen legger til grunn at "Trondheim kommune har behov for en viss forutsigbarhet i utbytteneivået, og forventer et utbytteneivå som er minst 70 % av gjennomsnittlig årsresultat etter skatt 19 siste 3 år", og foreslår også 4 millioner i kommende økonomiplanperiode. Bare en inflasjonsjustering tilsier en økning. Årsresultatene har vært variable, men det tåles godt en økning basert på historiske tall. Kommunen må som eier kunne forvente en økt inntjening. Utbyttet foreslås økt med 1 million kroner.

Trondheim Kino AS: Har solide overskudd, høy egenkapital og lav risikoprofil. Kinoen driver på kommersielle vilkår. Det er riktig at kommunen får et utbytte som står i forhold til kapitalen. Utbyttet kan økes med 2 millioner kroner utover rådmannens forslag.

Økt effektivisering

Staten legger til grunn en generell innsparing på 0,5% i sine budsjetter for å skape handlingsrom. Trondheim kommune bør gjøre det samme. Helse- og velferdsområdet og skole- og oppvekstområdet unntas fra innsparingen.

Mindre overført fra driftsbudsjett

De seneste årene er planlagte investeringer ikke gjennomført i henhold til vedtatt investeringsbudsjett. Det er til dels store avvik mellom planlagte investeringer og det

kommunen har kapasitet til å gjennomføre. Når investeringene ikke gjennomføres, blir også belastningen på driftsbudsjettet lavere. I tillegg kuttes investering i ny barnehage (43 millioner kroner), og det legges opp til salg av boliger tilsvarende et beløp på 100 millioner kroner.

Innovative anskaffelser

Gjennom langsiktige avtaler med private partnere kan Trondheim kommune redusere energibruken betydelig. Dette gjelder f.eks. gatelys, kjøling og oppvarming i offentlige bygg etc. I tillegg til sparte kostnader, kan kommunen oppnå store klimagevinster. Pilotprosjekter hvor innsparingen gjennom redusert energibruk blir en del av regnestykket bør gjennomføres.

Disposisjonsfondet

Overføring fra disposisjonsfondet brukes til å dekke kostnader knyttet til innovative anskaffelser i en overgangsfase på to år.

<i>Forslag til endringer</i>	2020	2021
Konkurransetsetting	30,0	50,0
Lavere sykefravær	8,0	16,0
Naturlig avgang	8,0	12,5
Økt utbytte fra kommunale selskaper	4,5	5,0
Økt effektivisering med 0,2%	4,0	4,0
Rådmannens arbeidsbuffer	5,0	5,0
Mindre overført fra driftsbudsjettet	30,0	40,0
Driftsutgifter komm. boliger	2,5	5,0
Eiendomstjenester, digitalisering	0	0,5
Buffer statsbudsjett	15,0	0
Innovative anskaffelser, redusert energibruk, etc	18,0	35,0
Befolkningsvekst/ demografi	10,0	5,0
Disposisjonsfondet	5,0	5,0
Omtaksering eiendommer	10,0	40,0
Sum	150,0	223,0

5. Investeringer

5.1 Økte investeringer

Nytt bofellesskap

Det er lang ventetid på tilpassede boliger. Det settes i gang planlegging av et nytt bofellesskap.

Granås skole

Mangel på skolekapasitet skaper utfordringer i flere bydeler, både for skolebarn og for utvikling av bydelene. Bygging av Granås skole er en betingelse for nye boliger i området. Byggingen utsettes ikke, og planlegging settes i gang.

Flerbruksanlegg/ ishall Tiller

Mulighetsstudie og konseptutvikling gjennomføres i 2020 med sikte på investeringsstart i 2021.

Dalgård ishall

Trondheim har en prekær mangel på isflater. Ny ishall på Dalgård er viktig for isidrettene, og det må settes fart på byggingen. Skisseprosjekt og regulering gjennomføres i 2020 med sikte på anleggsstart i 2021.

Terrengsykkelpark Nilsbyen

Anlegg for terrengsykkling er etterspurt av brukere og vil bidra til et bra treningsanlegg. Anlegget er fornuftig for å skille syklende og gående.

Regnbueparken

Samarbeidspartiene vil fremskynde arbeidet med skateparken, og setter i gang planlegging i 2020.

Veiinvesteringer

Det er stort behov for investeringer i veier og veianlegg i Trondheim. Det settes av 10 millioner kroner ekstra til dette.

<i>Forslag til endringer</i>	2020
Nytt bofellesskap	3,0
Granås skole	3,2
Terrengsykkelpark	1,25
Regnbueparken	2,0
Veiinvesteringer	10,0
Nedbetaling av gjeld	100,55
Sum	120,0

5.2 Reduserte investeringer/ økte inntekter

Salg av kommunale boliger

Situasjonen på boligmarkedet og for de kommunale boligene har endret seg dramatisk de senere årene. Mens rundt 900 sto på venteliste for kommunal bolig på det meste står nå mange boliger ledige. Dette skyldes blant annet at langt flere har funnet gode løsninger på det private boligmarkedet. Vi har pr 4. november 326 innflyttingsklare boliger i tomgang. Det er i tillegg 154 boliger som står tomme og er i en salg- eller avhendingsprosess. 63 av disse 154 er allerede solgt, men overtakelsen til kjøper har ennå ikke funnet sted. Ytterligere 120 boliger er enten under oppussing, ombygging eller i bygnings-skade

Tomme boliger representerer en stor og unødvendig kostnad for kommunen. Nedsalget av boliger bør gjøres slik at lokaliseringen av boliger blir mere balansert og godt spredt over hele kommunen. Samtidig som det er et stort overskudd på mindre boliger er det mangel på større boliger egnet for familier. Kombinert med et nedsalg av mindre boliger, som kan egne seg for blant annet studenter, er det behov for flere større boliger. Nedsalget må gjøres slik at det ikke fører til at gjengs leie øker for de som fortsatt bor i kommunale boliger. Selv om ca 30 % av de kommunale boligene ikke eies av kommunen, kan det frigjøres 300 millioner kroner utover det rådmannen har foreslått basert på et salg av 200 boliger til en gjennomsnittspris på 1,5 mill kr (rådmannens anslag).

Ny kommunal barnehage erstattes av private barnehager

I Økonomiplanperioden beregner rådmannen behov for 547 barnehageplasser. Undersøkelser viser at barnehager eid og drevet av private og ideelle barnehager har god kvalitet sammenlignet med kommunale barnehager. Dessuten er sykefraværet lavt. Det økte behovet for barnehageplasser fremover foreslås derfor dekket ved hjelp av private barnehager. Dette vil i 2021 redusere investeringsbehovet med 43,1 millioner og et tilsvarende beløp i 2022 (Risvollan Barnehage).

<i>Forslag til endringer</i>	2020
Salg av kommunale utleieboliger	100,0
Salg av annen eiendom	20,0
Sum	120,0

6. Budsjettedtak

Forslag til vedtak:

Skattevedtak

1.1 For inntekts- og formuesskatt skal høyeste tillatte skattesats legges til grunn.

1.2 I medhold av § 12 annet ledd i forskrift om gjennomføring av fordeling av skatt mv. mellom skattekreditorene avsettes en tilbakeholdt margin på bankkonto med 8,5 prosent

1.3 Eiendomsskatt utskrives med kroner 4,70 for hver kroner 1 000 av takstverdien på bolig- og fritidseiendommer i gamle Trondheim kommune

- Utskrives med kroner 3 for hver kroner 1000 av takstverdien på bolig- og fritidseiendommer i gamle Klæbu kommune
- Utskrives med kroner 4,70 for hver kroner 1000 av takstverdien på næringseiendom
- Alle godkjente boligenheter for eiendomsskatt gis et bunnfradrag på kroner 300 000.
- I henhold til overgangsregel til eiendomsskatteloven §§ 3 og 4 skrives det ut eiendomsskatt på det særskilte skattegrunlaget (maskiner og utstyr i verk og bruk) redusert med to syvendedel i 2020.
- Skattesatsen på det særskilte skattegrunlaget er 6,05 promille.

1.3 Eiendomsskatt utskrives med kroner 4,70 for hver kroner 1 000 av takstverdien på eiendommer. Alle godkjente boligenheter for eiendomsskatt gis et bunnfradrag på kroner 350 000.

Budsjettvedtak 2020

Bystyret gir sin tilslutning til rådmannens forslag til budsjettvedtak med endringer som spesifisert i tilleggsinnstilling 24.10.19, med de endringer som følger av dette budsjettforslaget fra Samarbeidspartiene.

Handlings- og økonomiplan 2019-2022

Bystyret gir sin tilslutning til rådmannens innstilling til handlings- og økonomiplan 2020-2022 med endringer spesifisert i tilleggsinnstilling 24.10.19, med de endringer som følger av dette budsjettforslaget fra Samarbeidspartiene.

7. Verbalforslag

Fritt brukervalg

De som mottar tjenester i hjemmet må selv få innflytelse over hvem som utfører dem. Det innføres fritt brukervalg innenfor hjemmetjenesten. Rådmannen bes om å fremme en sak hvor det redegjøres hvordan fritt brukervalg kan organiseres i Trondheim kommune. Saken legges frem til behandling i første halvdel av 2020.

Private bofelleskap

Bystyret mener det må legges til rette for større innslag av private bokollektiv for mennesker med utviklingshemming og private omsorgsboliger for eldre. Kommunen må legge til rette for samarbeid med private, blant annet med tanke på å identifisere egnede tomter. Omsorgsboliger legger til rette for en god og trygg bosituasjon for eldre med god tilgang på nødvendige tjenester. Slik kan flere greie seg selv på egen hånd lengre samtidig som kommunen frigjør penger til å hjelpe flere.

Trygghetsavdelinger for eldre

Bystyret ber rådmannen reetablere trygghetsavdelinger for eldre i Trondheim, i tråd med regjeringens kvalitetsreform for eldre, "Leve hele livet".

Digitale kjøreregler ved alle skoler

Skoler som i samråd med elever og foreldre har innført tydelige digitale kjøreregler har gode erfaringer, blant annet med bedre læringsmiljø med mindre konsentrasjonsvansker. Alle skolene i Trondheim bør følge etter og innføre kjøreregler for bruk av mobiltelefoner i skoletiden og i klasserommet. Når mobiltelefonen er egnet til bruk i undervisningen, må være opp til læreren å avgjøre.

Tilbud om T-matte

Et av hovedmålene i realfagsstrategien er at flere barn og unge skal prestere på høyt og avansert nivå i matematikk og naturfag. Trondheim kommune bør som en del av realfagsatsingen tilby T-matte for 10.-klassinger på alle skoler. Rådmannen bes gå i dialog med Trøndelag fylkeskommune om hvordan dette kan gjennomføres.

Økt tid for kontaktlærere

Kontaktlærerne er viktig for et godt skole-hjem-samarbeid. Det er nødvendig å styrke dette arbeidet. Bystyret ber rådmannen komme tilbake med en plan for hvordan dette kan trappes opp fra og med 2021.

Tiltak for å styrke leseferdigheter

Tidlig innsats for å gi elever med lav leseferdighet et godt tilbud for å ta igjen det tapte er noe av det viktigste skolen kan gjøre for elevene. Det er viktig for Trondheimsskolen å være i front på pedagogiske tiltak for å bringe elever opp riktig funksjonsnivå. Bystyret ber rådmannen sette i gang et forsøk basert på beste praksis, hvor overføring av resultater til alle skoler er viktig forutsetning.

SFO deltidsplasser

Bystyret mener andre løsninger for deltidsplasser enn det som er i dag må vurderes. At man bare kan ha barna i SFO mandag-onsdag i ferier er ikke greit. Rådmannen må vurdere løsninger som gir mulighet for å delta hver dag, men med redusert oppholdstid f.eks. fra 09.00-15.00.

Rammeplan SFO

Bystyret mener det må videreutvikles en kvalitativ rammeplan som sikrer god kompetanse og godt tilbud for barna som benytter seg av SFO, og ber rådmannen følge opp dette.

Mannlige helsesykepleiere

Bystyret mener det må rekrutteres flere mannlige helsesykepleiere i skolen, og ber rådmannen se på virkemidler for å rekruttere flere.

Seminarplassen

Bygningsmassen etter Klæbu seminar er et unikt kulturminne som det eneste gjenværende helhetlige anlegget av seminarene som ble reist for å utdanne lærere Norge. Deler av anlegget er i privat eie mens deler eies av kommunen. Bystyret ber rådmannen lage en mulighetsstudie for den kommunale bygningsmassen med vekt på at anlegget også skal brukes av innbyggerne i Klæbu. Bystyret ber rådmannen vurdere om det skal settes i gang tiltak for å frede anlegget.

Bryggene i Kjøpmannsgata

Vitalisering og langsiktig sikring av bryggene krever ny og permanent bruk av eiendommene som kan gi stabile leieinntekter. Rådmannen har tidligere utredet mulig kommunal bruk av bryggene, og peker på at det er en god ide å flytte kommunale arbeidsplasser til bryggene for å bidra til opprusting og bruk. Bystyret forutsetter at dette følges opp videre når kommunen skal leie lokaler til kommunale aktiviteter.

Istandsetting av bryggene er en prioritert sak. Om nødvendig må rådmannen komme tilbake til bystyret ved eventuelle økte økonomiske behov i løpet av året. Rådmannen bes gjennomgå det statlige bidraget til bryggene i Trondheim og vurdere om det er rimelig i forhold til hva staten bidrar med i tilsvarende bygningsmasse.

Kulturhus Nyhavna

Bystyret ber rådmannen starte utredning av et nytt konsert og kulturhus på Nyhavna. Huset skal huse både profesjonelle og amatører og legge til rette for samarbeid mellom disse. Bygget skal sette en standard for høy arkitektonisk kvalitet for utbyggingen på Nyhavna. Målet må være at bygget er klart til 1000-årsjubileet i 2030.

Granåsen

En ny hoppbakke i Granåsen er en betingelse for hopptilbudet ved Heimdal videregående skole. Det er derfor naturlig at Trøndelag fylkeskommune bidrar med delfinansiering av anlegget. Bystyret ber rådmannen gå i dialog med Trøndelag fylkeskommune om dette.

Fotballhall Granåsen

I tråd med bystyrets vedtak skal rådmannen fremme en sak om fotballhall i Granåsen i økonomiplanperioden som del av VM-anlegget.

Økt bruk av vannveiene til transport

Bystyret ber rådmannen fremme en sak om mulig rutegående transport langs sjøen og i kanalen og elva i tråd med formannskapetets vedtak.

Trondheim kunstmuseum og Nordenfjeldske kunstindustrimuseum

Bystyret ber rådmannen følge opp prosessen med å slå sammen Trondheim kunstmuseum og Nordenfjeldske kunstindustrimuseum, eventuelt på ny tomt.

E-sport

Bystyret ber rådmannen gå i dialog med idrettslag for å få på plass et regionalt e-sportanlegg, og at det tilrettelegges for e-sport ved fritidsklubbene.

Innovative anskaffelser

Gjennom langsiktige avtaler med private partnere kan Trondheim kommune redusere energibruken betydelig. Dette gjelder f.eks gatelys, kjøling og oppvarming i offentlige bygg. Det må settes i gang pilotprosjekter hvor innsparingen gjennom redusert energibruk blir en del av regnestykket. Dette kan for eksempel gjøres ved at innspart beløp deles med en privat samarbeidspartner der den private samarbeidspartneren gjør investeringene i ny teknologi. Det legges til grunn at investeringene også skal gi en klimagevinst (eks. lavere strømforbruk, klimavennlig kjølemedium, etc.). Bystyret ber rådmannen komme i gang med dette arbeidet, blant annet ved å avklare samarbeidsformer og anbudsmodeller som er i tråd med anskaffelsesreglementet.

Brøyting i boliggate

Samarbeidspartiene kan ikke akseptere redusert vedlikehold i boliggatene. Bilister, syklistene og fotgjengere skal ikke betale regningen for Metrobussen ved dårligere vintervedlikehold. Dårlig brøyting betyr dårlig fremkommelighet, flere ulykker og sosial isolasjon for folk som har vanskelig for å bevege seg utenfor egen bolig når veiene er dårlig brøytet.

Veivedlikehold og trygg skolevei

Etterslepet på vedlikehold av kommunale veier er på ca 1700 millioner. Dårlig veistandard betyr utrygge skoleveier, dårlig fremkommelighet og dårlig samfunnsøkonomi. Det er langt dyrere å ta igjen et etterslep på vedlikeholdet enn å vedlikeholde veiene slik at standarden er jevnt høy. Samarbeidspartiene foreslår derfor at kommunen prøver ut en OPS-modell i Heimdalsområdet for oppgradering og vedlikehold av alle veiene i området. Hvis prøveprosjektet er vellykket, utvides løsningen til å gjelde hele Trondheim.

Bystyret ønsker å ta et løft ved å ta lærdom av Nye Veier som har dokumentert en innsparing på ca 17 % på sine prosjekter. I tillegg har man til dels bygd nye veier med høyere standard. Mer bruk av totalentrepriser, samt entreprenører med totalansvar for drift og vedlikehold i 20 år, er en del av måten Nye Veier sørger for effektiv prosjektgjennomføring. Selskapet legger vekt på livsløpskostnader. Det betyr at man gjerne investerer mer i byggefasen for å redusere kostnadene i drifts- og vedlikeholdsfasen.

Skattefritak for busskort

Bystyret ber om at Trondheim kommune søker om å bli pilotkommune for skattefritak når arbeidsgiver betaler periodekort på bussen.

Vann og avløp

Kommunen har et stort etterslep i vedlikehold og utbygging av infrastrukturen for vann og avløp og i arbeidet for å forberede kommunen på konsekvensene av klimaendringene. For å dempe avgiftsøkningene må dette arbeidet gjøres kostnadseffektivt. Bystyret mener at OPS-løsninger skal prøves ut for å redusere kostnadene og avgiftene.

Leüthenhaven

Leüthenhaven har i mange tiår vært en steinørken. Forslag om å bruke tomta til nytt rådhus eller nye kinolokaler har vært forkastet. Det er på tide å få en endelig avklaring av hva tomta skal brukes til både for å forskjønne området og for å frigjøre kommunale midler. Bystyret ber rådmannen snarest komme tilbake med en utredning om dette.

EPC (Energy performance contracting)

Enova anbefaler at kommunene tar i bruk avtaler som skal redusere energiforbruket gjennom å gi oppdraget til selskap som er eksperter på dette. Det kalles EPC- energy performance contracting. Enova har beregnet at Trondheim kommune kan spare 24,2 GWh, som kan gi en årlig innsparing på 17 millioner kroner. Bystyret ønsker en snarlig utredning om denne modellen.

Salting av veier

Bystyret ber rådmannen se på muligheten for å erstatte bruk av veisalt med mer miljøvennlige alternativer.

Veteranhus

Over 6000 trøndere har deltatt i internasjonale fredsskapende operasjoner, og nesten en tredjedel av disse bor i Trondheim. En del av disse sliter med store ettervirkninger etter sin tjeneste. Andre har store ressurser og kunnskaper som blir dårlig utnyttet. Veteranorganisasjonene har tatt initiativ til å få etablert et felles veteranhus hvor veteraner kan møtes, hjelpe hverandre få tilgang til offentlige tjenester og kanskje bo i kortere kritiske perioder. Rådmannen bes sette trykk på arbeidet med å finne egnede lokaler sammen med Trøndelag fylkeskommune og andre aktuelle aktører.

Hogst AS

En andel av Trondheim kommunes skogskjøtsel skal tildeles Hogst AS gjennom reserverte kontrakter.

Digital boligforvaltning

De som trenger en kommunal bolig, skal få en god bolig raskt. I dag står folk i kø mens kommunen har tomme, innflytningsklare boliger. Ny teknologi vil kunne redusere unødvendig byråkrati og gi flere bolig raskere. Bystyret ber om at Trondheim kommune søker om deltakelse i det statlige pilotprosjektet for digitalisering av boligforvaltningen.

Leie for eie-prosjekt i kommunale boliger

Bystyret vil videreutvikle leie for eie-ordningen i kommunale boliger med henblikk på at flere leietakere kan kjøpe sin bolig på gode betingelser. Bystyret ber om at ordningen utvides.

Ung i jobb

Bystyret mener at Trondheim kommune bør tilby flere sommerjobbplasser for ungdom i Trondheim, og ber rådmannen følge opp dette.

Nytt orgel i Ranheim kirke

Orgelet i Ranheim kirke preges av dårlig vedlikehold over lang tid. Det har vært diskutert flere alternativer for orgel i Ranheim kirke, blant annet restaurering av eksisterende orgel, nytt elektronisk orgel, og nytt pipeorgel. Orgelkomiteen anbefaler å investere i et nytt pipeorgel, med en kostnad på 3-4 millioner kroner, istedenfor elektrisk orgel. Dette blant annet med basis i Ranheim kirkes funksjon som kultur- og kunstkirke. Bystyret ber rådmannen vurdere hvordan Trondheim kommune kan bidra til et nytt pipeorgel i Ranheim kirke.